Eduskunnan Liikenne- ja viestintävaliokunnalle 12.1.2023

Asia: Asiantuntijapyyntö HE 43/2022 vp ja HE 313/2022 vp.

Kiitän mahdollisuudesta esittää asiantuntijalausuntoni hallituksen esityksestä laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp) ja sen täydentämisestä annetusta hallituksen esityksestä (HE 313/2022 vp). Kantaa pyydetään ottamaan lakiehdotuksiin kokonaisuutena sekä alkuperäisen hallituksen esityksen että täydentävän hallituksen esityksen osalta. Erityisesti kantaa pyydetään ottamaan 25 h §:ään ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 58/2022 vp esitettyyn kysymykseen esitysten tasapainosta toisaalta sananvapauden ja muiden käyttäjien oikeuksien ja toisaalta tekijänoikeuksien ja direktiivien välillä samalla huomioon ottaen kansallinen liikkumavara.

Verkkosisällönjakopalveluja koskevan sääntelyn toimintaympäristö

Ehdotetulla palveluntarjoajien vastuuta ja velvollisuuksia koskevalla sääntelyllä on välitöntä vaikutusta paitsi palveluntarjoajiin myös tekijänoikeuden haltijoihin, sekä aineistoja palveluun tallentaviin käyttäjiin. Lisäksi sääntelyllä olisi välillistä vaikutusta erilaisiin tekijöiden puolesta toimiviin yhteisöihin ja palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palveluntarjoajille palveluita lisensioinnin tai pääsyn estämisen toteuttamiseksi. Suomen laki soveltuu lähtökohtaisesti silloin, kun teoksia välitetään yleisölle Suomessa. Markkinoilla on joitakin erittäin isoja toimijoita, esimerkiksi Youtube, ja merkittävä määrä hyvin pieniä, usein alle 10 hengen mikroyrityksiä, jotka voivat täyttää verkkosisällönjakopalvelun kriteerit. Ei voida poissulkea sitä, että lainsäädännön asettamat kasvavat velvoitteet johtavat markkinoiden keskittymiseen entisestään ja markkinoille pääsyn vaikeutumiseen. Nyt esitetyt velvoitteet edellyttävät usein sitä, että palveluntarjoaja ottaa käyttöön automatisoituja järjestelmiä sisällön tunnistamiseksi ja pääsyn estämiseksi tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Yleistä suodatusvelvollisuutta ei ole asetettu, sillä se on kielletty tekijänoikeusdirektiivin 17 artiklan 8 kohdassa. Käytännössä isot toimijat kehittävät omia automatisoituja järjestelmiä välttyäkseen vastuusta käyttäjiensä tekijänoikeusloukkauksista (Julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-401/19).

Välittäjä eli verkkosisällönjakopalveluntarjoaja ei ole velvollinen turvaamaan tekijänoikeuden haltijoiden omaisuuden suojaa tai käyttäjiensä sanan- ja ilmaisuvapautta. Se on julkisen vallan tehtävä. Arvioitaessa sääntelyn vaikutuksia tekijöihin on muistettava, että tekijänoikeuden haltijoina voi olla hyvin erilaisia toimijoita mukaan lukien niitä, jotka tuottavat sisältöä verkkosisällönjakopalvelualustoilla. Lainvalmistelussa vaikutusten arvioinnissa painopiste on tästä huolimatta luovan työn ammattilaisille ja yrityksille aiheutuvissa seurauksissa (HE 43/2022 vp s. 60). Tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annettujen lain valmistelussa on käytännössä ensisijaisesti punnittu **nykyisten** tekijänoikeushaltijoiden omaisuudensuojaa ja verkkosisällönjakopalvelujen elinkeinonvapauden turvaamista (HE 43/2022 vp s. 60). Varsinaisen tekijän omaisuuden suojaa on lähinnä pohdittu sopimuslisenssijärjestelmää ja peruutusoikeutta koskevia pykäliä säädettäessä, kun kyse on alkuperäisen tekijän oikeuden rajoittamisesta tekijänoikeudenhaltijaa vastaan silloin kun tekijänoikeutta ei hyödynnetä markkinoilla. Verkkosisällönjakopalvelualustat mahdollistavat sen, että **uudet** sisällöntuottajat ja teoksiaan aiemmin luovuttaneet tekijät voivat kehittää uusia liiketoimintamalleja vakiintuneiden markkinarakenteiden rinnalle.

Ehdotuksen uusi 23a §:n tekijänoikeusrajoitus, jonka nojalla on mahdollista käyttää tekijänoikeudella suojattua teosta karikatyyrin, parodiaan tai pastissiin tunnistaa tietoyhteiskunnan avaamat uudet ulottuvuudet, jolloin sääntelyllä turvataan sekä kansalaisten että luovien alojen ammattilaisten sanan- ja ilmaisunvapautta (Deckmyn C-201/13). Mitä enemmän velvoitteita verkkoalustapalvelualustoille asetetaan sitä enemmän luovien alojen markkinakehitys hidastuu eli suositaan markkinoilla olevia vahvoja toimijoita uusien kilpailevien toimijoiden ja liiketoimintamallien kehittymisen kustannuksella. Tämä lähtökohta on huomioitava vastuunvapautuslausekkeita tulkittaessa.

Tekijänoikeuslain 55a §:n mukaan verkkosisällönjakopalvelulla tarkoitetaan sellaista tietoyhteiskunnan palvelua, ”jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia tai muuta suojattua aineistoa, jotka palvelu organisoi ja joita se promotoi voitontavoittelua varten, ja tarkoituksena antaa yleisölle pääsy niihin”. Lainsäädännön kohteena on *palvelun käyttäjien tekijänoikeudella* suojatut teokset, jonka seassa voi olla palvelun ulkopuolisten oikeudenhaltijoiden tekijänoikeudella suojattua aineistoa. Verkkosisällönjakopalvelulle asetetaan välillinen vastuu käyttäjiensä tekijänoikeuden luokkauksista ja ehdot vastuusta vapautumiselle. Verkkosisällönjakopalvelulla ei ole yleistä velvoitetta estää käyttäjiensä tekijänoikeusloukkauksia eikä myöskään ratkaista tekijänoikeuden mahdollisesta loukkauksesta nousevia riitoja. Tavoitteena on vaikuttaa sellaisen aineiston välittämiseen yleisön saataviin, johon ei ole ko. teoksen välittämiseen tekijänoikeuden haltijan suostumusta. Käytännössä 55b §:ssä todettu vastuuperusteen tavoitteena on, että tekijänoikeudenhaltijalle turvataan oikeus korvaukseen teoksensa välittämisestä yleisön saataviin. Ehdotetun 55b §:n säännös perustuu Euroopan unionin tuomioistuimen (EUTI) ratkaisukäytäntöön, jonka mukaan tietoisuus siitä, että palvelualustalla jaetaan tekijänoikeudella suojattua aineistoa synnyttää vastuun pyytää tekijänoikeudenhaltijalta suostumuksen suojatun teoksen välittämisestä yleisölle. Teoksen välittäminen yleisölle ilman tekijänoikeudenhaltijan suostumusta täyttää tekijänoikeuden loukkauksen tunnusmerkistön, ellei 55 c §:n mukaista vastuunvapautusperustetta ole. Kun verkkosisällönjakopalvelu hankkii teosten välittämiselle asianmukaiset luvat, se kattaa myös käyttäjiensä palvelun käytön eli tekijänoikeudella suojattujen teosten lataamisen alustalle.

On huomioitava, että hallituksen esityksen 55 c §:n sananmuoto asettaa rajat palveluntarjoajan vastuusta **vapautumiselle** tekijänoikeudenhaltijan omaisuudensuojaan vedoten, kun alkuperäisen ehdotuksen 55 e §:n sananmuoto asettaa palveluntarjoajalle velvoitteen turvata käyttäjiensä sanan- ja ilmaisuvapauden toteutumisen. Suomen lainsäätäjän olisi suotavaa arvioida velvoitteita kokonaisuutena suomalaisen mikroyrittäjän näkökulmasta. Direktiivin 17 artiklan 2 kohdan 6 alakohdan mukaan jäsenvaltion on säädettävä poikkeuksesta mikroyrityksille. Tältä osin on huomioitava, että direktiivin ja hallituksen esityksessä 55 d §:n mikroyrityksiin soveltuva poikkeussäännös vapauttaa täysmääräisestä vastuusta vain kolmen vuoden ajan, jonka jälkeen mikroyrityksen vastuu toteutuu 55 c §:n mukaisesti. Suomen lainsäätäjän tehtävänä on myös turvata elinkeinovapaus markkinoilla, jolloin 55 c §:n toteavalla sananmuodolla voitaneen vaikuttaa siihen, etteivät lainsäädännön asettamat kasvavat velvoitteet johda markkinoiden keskittymiseen entisestään ja pienyritysten markkinoille pääsyn vaikeutumiseen.

Vastuuvapauslauseke on paljon vartijana eikä vaikutusarviointia ja tulkintaa voi rajata tekijänoikeushaltijoiden ja verkkosisältöpalvelujen kaupallisten intressien väliseksi punninnaksi. EUTI on tältä osin tuoreessa ratkaisussaan vahvistanut oikeuskäytäntöään, jonka mukaan kansallisen lain tulkinnassa ei voi yksittäisen EU:n direktiivin säännökseen vedota sellaisen tulkinnan puolesta, joka on ristiriidassa perusoikeuksien ja EU-oikeuden yleisten periaatteiden kanssa (C-401/19).

Suhteellisuusperiaatteiden noudattaminen vaatii käytännössä aina tekijänoikeusrajoitusten mutta erityisesti tekijänoikeuslain 55 c §:n tulkinnassa tapauskohtaista perusoikeuspunnintaa.

HE 43/2022 vp ja HE 313/2022 vp muutokset perusoikeusnäkökulmasta

Ehdotetun tekijänoikeuslain 25 h § radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämisestä

Verkkolähetysdirektiivin tarkoituksena on mahdollistaa laajemman televisio- ja radiolähetysten levityksen käyttäjille kaikkialla EU:n sisämarkkinoilla. Käytännössä tekijän- ja lähioikeuksien haltijat ovat sopimusehdoin vaatineet eri jäsenvaltioiden verkkolähetyspalveluntarjoajia estämään signaaliin pääsy käyttäjiltä toisen jäsenvaltion alueelta. Sääntely toteutetaan helpottamalla tietyntyyppisten televisio- ja radio-ohjelmien lähetyksiin sisältyvien teosten ja muun suojatun aineiston tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien lisensiointia. Sääntelyratkaisuksi valittiin palvelujen vapaata liikkuvuutta edistävä alkuperämaaperiaate, joka murtaa osittain tekijänoikeushaltijoiden alueelliselle yksinoikeuslisensoinnille perustuvat markkinat. Missä tahansa jäsenvaltiossa neuvoteltu sopimuslisenssi olisi lähettämisoikeuden osalta voimassa unionin alueella, jolloin verkkolähetyspalveluntarjoajaa ei voida lisenssisopimusehdoin vaatia teknisin toimenpitein estämään käyttäjiä toisen jäsenvaltion alueelta. Näin verkkolähetyspalveluntarjoajan ei tarvitse hankkia lisenssejä useassa jäsenvaltiossa, jos käyttäjillä on maantieteellisen läheisyyden takia mahdollisuus seurata alkuperäislähetystä toisessa jäsenvaltiossa. Alkuperämaaperiaate toteutuu siten, että neuvoteltu sopimuslisenssi kattaa luvallisen lähettämisen, vaikka toinen toimija olisi neuvotellut itselleen yksinoikeuden aineiston lähettämiseen toisessa jäsenvaltiossa tai tekijänoikeuksien haltija toimii itse kilpailijana ko. markkinoilla. Se, että tekijänoikeusorganisaatiot, jotka edustavat sisällöntuottajia, ja lähettäjäyritykset, jotka tuottavat myös itsenäisesti tekijänoikeuksilla suojattua aineistoa toimivat eri liiketoimintamalleilla ja -aloilla tekee myös uudelleenlähetykseen tarvittavien sopimuslisenssien saannin haastavaksi. On huomattava, että verkkolähetysdirektiivissä ’sopimuslisenssi’ viittaa tekijänoikeusorganisaation tai tekijänoikeushaltijan ja lähettäjäyritysten välillä solmittuihin lisenssisopimuksiin.

Tekijänoikeuslain 26 §:ssä tarkoitettu ’sopimuslisenssi’ viittaa sopimukseen, joka on tehty tietyn alan tekijöiden teosten käyttämisestä **käyttäjän** ja lukuisia tämän alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Laajennetun kollektiivisen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tämän alan tekijöiden teoksia. Tekijänoikeuslain 26 §:ssä viitataan opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa luotuun järjestelmään, jonka sananmuoto koskee tekijänoikeusjärjestöjen ja järjestöön kuulumattomien tekijöiden suhdetta. Verkkolähetysdirektiivin kohteena on verkkolähetysyritysten ja tekijänoikeusjärjestöjen väliset sopimukset. Kaikki verkkolähetysdirektiivin uudelleenlähetystä koskevat lisenssisopimukset eivät välttämättä heijastu suoraan 26 §:n määritelmän sanamuodossa. Ehdotuksen 25 h§:n nojalla syntyneet erimielisyydet voidaan 54 §:n nojalla tuoda välimiesmenettelyyn. Toisaalta verkkolähetysdirektiivin säännöt ja alkuperämaaperiaatteen soveltaminen kohdistuvat suoraan lain nojalla alalla käytössä olleisiin kohtuuttomiin sopimusehtoihin, kun pakottavalla lainsäädännöllä velvoitetaan verkkolähetyspalvelua olemaan estämättä signaalin ulottumista käyttäjiin toisessa jäsenvaltiossa.

Tärkein muutos, joka näkyy lakiesityksen 25 h §:n sananmuodossa koskee erityisesti sitä, että sääntelyn tulee olla neutraalia edelleen lähettämisessä käytettyyn tekniikkaan nähden. Tekijänoikeuslainsäädännön vaikeaselkoisuus on osittain johtunut siitä, että televisio- ja radiolähetyksistä sekä satelliittilähetyksistä on säädetty tekijänoikeuslaissa erikseen. Samalla modernit teknologiat, kuten suoratoistopalvelut ja internetin välityksellä tapahtunut edelleen lähetys on jäänyt lainsäädännön katvealueelle. Tekijänoikeuslainsäädäntö modernisoidaan kauttaaltaan,

jolloin implementoidaan teknologianeutraaliuuden pääperiaate sekä verkkolähetysdirektiivin että tekijänoikeusdirektiivin vaatimalla tavalla. Uudelleenlähetyksestä säädetään erikseen, jolloin uusien liiketoimintamallien syntyminen ei käytännössä ole tekijänoikeusjärjestöjen markkinavoiman nojalla estettävissä.

Jo nykyisessä tekijänoikeuslaissa on varmistettu pääperiaate, että lupa voidaan myöntää, jos sopimuslisenssiorganisaatio tai lähettäjäyritys tai molemmat kieltävät edelleen lähettämisen ilman perusteltua syytä tai asettavat sille kohtuuttomia ehtoja. Käytännössä vahvat perinteiset markkinatoimijat eivät voi perusteettomasti kieltää uusien toimijoiden markkinoille pääsyn ja uusien liiketoimintamallien syntymistä uutta teknologiaa hyödyntäen vaan lakiehdotukseen sisältyvän teknologianeutraalisuusperiaatteen myötä syntynyt neuvotteluasetelma puoltaa sopimusratkaisua tekijänoikeudella suojatun aineiston saattamisesta yleisön saataville. Ehdotuksessa 25 h §:n muutokset vaikuttavat parantavan tekijänoikeudella suojatun aineiston saatavuutta ja hintakilpailua sisämarkkinoilla.

Ehdotetun tekijänoikeuslain 6 a luvun säännöt kokonaisuutena

Perustuslakivaliokunta nostaa perustellusti esille alkuperäisen hallituksen esityksen 55 e §:n viimeisen virkkeen ja sen tuottamaa sekaannusta laillisen käytön laajuudesta (PeVL 58/2022 vp). Alkuperäisessä esityksessä ilmeni varsin poukkoilevaa sananmuotoa sekä uuden 6 a luvun pykälien sisällä, että niiden välillä. Ehdotus uudeksi 55 e §:ksi, jossa alkuperäisen ehdotuksen 2 momentti esitetään poistettavaksi kokonaan hävittää osittain verkkopalvelualustojen velvoitteita ja vastuita sekoittavaa sananmuotoa 55 e § :ssä. Nykyisessä muodossaan 55 e § koskee teosten laillisen käytön turvaamista, ja tämä periaate toistuu 55 h §:n sanamuodossa. Perustuslakivaliokunnan mainitsemaan ongelmaan on uudessa ehdotuksessa esitetty ratkaisu muuttamalla myös 55 f §:n sisältöä. Valittu ratkaisu parantaa 6 a luvun systematiikkaa, jolloin välittäjälle ei aseteta velvoitetta turvata käyttäjien perusoikeuksia. Uudessa 55 f § 1 momentissa määritetään 55 c §:n velvoitteen laajuus niin, että ne toimenpiteet, joihin verkkopalvelualustan on ryhdyttävä vastuusta vapautuakseen eivät puolestaan estä tekijänoikeudella suojattujen teosten laillista käyttöä alustalla. Näin palveluntarjoajan on vastuusta vapautuakseen otettava ilmoitusmenettely käyttöön ja käsiteltävä ilmoitukset 55 c §:n edellyttämällä tavalla nopeasti ja tehokkaasti. Sananmuoto viittaa prosessuaaliseen velvoitteeseen (oikeussuojamekanismi) ei niinkään sisällöllisen tavoitteen saavuttamiseen (perusoikeuksien turvaaminen).

Käyttäjien perusoikeuksien turvaaminen on viime kädessä julkisen vallan tehtävä. Uudessa 55 f § 2 momentissa luodaan perusoikeuspunninnalle ja 6a luvun säännösten tulkinnalle raamit. Tekijänoikeuslain 6 a luvun säännösten soveltaminen ei saa johtaa verkkosisältöjen yleiseen seurantaan. Tällä implementoidaan tekijänoikeusdirektiivin 17 artiklan 8 kohta, ja aiemmin sähkökauppadirektiivin 15 artiklassa todetun välittäjien vastuuvapautta turvaava markkinasääntelyn pääperiaate. Ehdotuksen systematiikkaa muuttamalla perusoikeuksien tasapainon turvaaminen siirtyy 55 h §:n sanamuotoon, sen sijaan, että verkkopalvelualustojen vastuuta ja velvoitteita määritettäisiin 55 c, 55 e ja 55 f §§:ien yhtäältä välittäjien ja tekijänoikeushaltijoiden ja toisaalta välittäjien ja käyttäjien osalta erikseen. Ratkaisu mahdollistaa kokonaisharkinnan, joka sisältää tekijänoikeudenhaltioiden omaisuuden suojan, välittäjien elinkeinonvapauden ja käyttäjien sanan- ja ilmaisuvapauden huomioimisen perusoikeuksien konfliktitilanteessa.

Ehdotetun tekijänoikeuslain 55 h §:n ja 55 i §:n valitus- ja oikeussuojamekanismit

Vastuu käyttäjien oikeuksien turvaamisesta ei ole verkkopalvelualustalla vaan valtiolla. Verkkopalvelualustan rooli välittäjänä korostuu nykyisellä sananmuodolla, jolloin tekijänoikeuden haltijan oikeudet turvataan nopealla ja tehokkaalla valitus- ja oikeussuojamekanismilla (55 h §) ja edelleen vaihtoehtoisen menettelyn (55 i §) keinoin. Samalla huomioidaan korostunut käytännön riski, että vastuusta vapautuakseen palveluntarjoajan hyödyntämän teknologian epätäydellisyys johtaa siihen, että käyttäjien sanan- ja ilmaisuvapautta rajoitetaan tarpeettomasti. Tekijänoikeusdirektiivi tunnistaa, ettei automaattinen päätöksenteko ole riittävä käyttäjien oikeuksien turvaamiseksi vaan vaaditaan ihmisen tekemää päätöstä. Verkkopalvelualustalle asetettu velvoite sisältää vaatimuksen, että ihminen tekee päätöksen aineiston poistamisesta. Tällä implementoidaan tekijänoikeusdirektiivin 17 artiklan 9 kohta.

EUTI on todennut, että palveluntarjoajille asetettu velvoite ottaa automaattisia suodatinjärjestelmiä käyttöön ovat sananvapauden turvaamisen kannalta ongelmallisia, sillä tunnettu tekniikan taso ei mahdollista *ainoastaan* tekijänoikeudella suojatun aineiston tunnistamista vaan käytännössä rajoittaa laillisen sanan- ja ilmaisunvapauden suojaaman aineiston välittämisen yleisölle (C-360/10). EUTI:n ratkaisukäytännön painopiste on muuttunut. Siinä, missä aiemmin merkityksellisenä näytettiin pidetyn tarkastettavien tietojen määrää (ja järjestelmistä aiheutuneita kustannuksia), on tuomioistuin alkanut kiinnittää huomiota etsityn tiedon täsmällisyyteen (C- 401/19). Merkityksellistä on miten lainsäädäntö vaikuttaa kansalaisten sanan- ja ilmaisunvapauden toteutumiseen käytännössä eikä niinkään vain, miten asetettu velvoite vaikuttaa verkkosisältöpalvelujen tarjoajan vastuuseen. Tärkeää on mahdollistaa huolellisen ammatinharjoittajan vastuusta vapautuminen ja olla asettamatta yksityiselle yritykselle velvoitetta monitoroida tai sensuroida sisältöä. Kansallisen lainsäätäjän ja tulkitsijan on sääntelyn vaikutuksia huomioidessaan varmistettava oikeudenmukaista tasapainoa yhtäältä tekijöiden ja näihin rinnastettavassa asemassa olevien etujen ja oikeuksien, ja toisaalta suojatun teoksen käyttäjän etujen ja oikeuksien, tässä tapauksessa ilmaisunvapauden, välillä (Promusicae C-275/06).

Tekijänoikeuslain 55 c §:n tulkinnassa toimitaan perusoikeusherkällä alueella. On kiinnitettävä erityistä huomiota kaikkien markkinatoimijoiden oikeuksiin tunnistaen, että vain poistamalla ne vaihtoehdot, jolla jonkun osapuolen perusoikeuksia merkittävästi rajoitetaan, voidaan saavuttaa perusoikeuskonfliktia asianmukaisesti ratkaiseva eli kansalaisten perusoikeuksia ja -vapauksia turvaava ratkaisu. Koska tekijänoikeuslaissa huomioon otettavien seikkojen luettelo ei ole tyhjentävä, tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon myös kaikki muut velvoitteiden oikeasuhtaisuuteen vaikuttavat seikat.

Alkuperäisen ehdotuksen 55 e §:n sananmuodon mukaan olisi vaarana asettaa verkkopalvelualustalle velvoite turvata käyttäjien oikeudet sen uhalla, että syyllistyvät samalla tekijänoikeuden luokkaukseen. Sinänsä PeVL:n lausunnossa tunnistettu 55 e §:n viimeinen virke säilyy myös uudessa ehdotuksessa 55 e §:n viimeisenä virkkeenä. Se perustuu tekijänoikeusdirektiivin 17 artiklan 9 kohdan 3 alakohtaan, jossa velvoitetaan jäsenvaltioita säätämään verkkopalveluntarjoajien ilmoitusvelvollisuudesta. Hallituksen esityksessä varsinaisten perusoikeuksien tasapainon turvaamista vaativien 17 artiklan 9 kohdan 1 ja 2 alakohdat on puolestaan esitetty implementoitavaksi 55 h §:n sananmuodossa. Edellä mainituista syistä esitettyä ratkaisua voidaan pitää tasapainoisemman perusoikeuspunninnan turvaamisen näkökulmasta mielekkäämpänä, kun lain sanamuodossa erotetaan konkreettiset välittäjältä vaadittavat toimenpiteet tavoitteesta suojata eri tahojen perusoikeuksia. Näin 55 e §:n sanamuoto koskee teosten laillisen käytön turvaamista, ja 55 h §:n sanamuoto käyttäjien oikeuksien turvaamista.

Toisaalta ehdotuksen 55 i §:n myötä tunnistetaan, että tekijänoikeuden loukkauksen ja laillisen käytön arviointi edellyttää erityistä asiantuntijuutta ja tapauskohtaista harkintaa. Vaativien

tekijänoikeudellisten ratkaisujen tekeminen ja tekijänoikeuslain tulkintaa suoja-alan ja laillisen käytön rajapinnalla on asiantuntijatyötä. Ehdotuksen 55 i §:ssä taataan käyttäjälle ja tekijänoikeudenhaltijalle mahdollisuus pyytää asiassa ratkaisua opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoiman järjestelmän asiantuntijaprosessissa. Ratkaisut eivät ole sitovia, mutta menettely on maksuton ja vapaaehtoinen. Luonnollisesti osapuolet voivat saattaa asiansa myös tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Ehdotuksen 55 i §:ssä esitetty oikeusturvamekanismi on käyttäjien oikeuksien turvaamisen kannalta käytännössä oikeasuuntainen. Perusoikeuksien tasapainon turvaamisen kannalta on kiinnitettävä erityistä huomiota 55 i §:n 2 momentin mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien asiantuntijoiden esteettömyyden ja puolueettomuuden vaatimukseen.

Katja Weckström
Kauppaoikeuden professori
Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos